

ב"ה

דן בארי

עקרונות לניקוד התלמוד הבבלי

המטרה הפדגוגית שלי בניקוד התלמוד היא ליצור כלי לגירסה נכונה של התלמוד על ידי הלומדים של היום. דבר זה מתאפשר היום יותר מבעבר, לאור המחקרים המצטברים במאתיים השנים האחרונות בתחום הלשוני, ובזכות גילוי כתבי יד עתיקים הכוללים ניקוד בשיטות שונות (ארצישראלי, בבלי, טברני) וכתבים מלאים המלמדים אותנו על ההגיה שהיתה נהוגה בתקופת התלמוד. כמו כן, נרשמה מסורת הקריאה התימנית, שהיא יחידה במינה בכך שהעבירה אלינו את צורת קריאת התלמוד מתקופת הגאונים.

המחקר ממשיך וגילויים חדשים מתפרסמים, מחלוקות בין מומחים מתגלעים, ובעיות מסויימות נשארות בינתיים ללא מענה. אבל ישנה מסה גדולה מאוד של ידיעות מבוססות, המאפשרת להעניק ללומד טקסט קריא ומדויק של התלמוד. טכסט כזה מהווה בסיס ללימוד מעמיק יותר של דברי חכמינו ותורתם.

מטרתי היתה לנקד בניקוד טברני את הטקסט של התלמוד הבבלי בניקוד שישקף בצורה הנאמנה ביותר את מצב הארמית הבבלית סמוך להשלמת התלמוד לפני כאלף וחמש מאות שנה, ואת העברית שהיתה בפי התנאים והאמוראים. הניקוד איננו מדעי טהור, אבל הוא קרוב לכך.

אלה הקווים המנחים שביסוד הניקוד המוצע:

עברית

לגבי לשון חז"ל, הלכתי לרוב אחרי הכרעות ילון. לגבי הבחירה אם שם הבא באותיות השימוש הוא מידע או לא, הלכתי לרוב אחרי מסורת תימן. עם זאת, השארתי את המלה 'שלי' בנפרד, למרות עדות כתבי יד רבים ומסורת תימן, זאת בגלל הכבוד והזרות היתירה הנגרמת לאזננו היום על ידי קריאה נכונה זו.

ארמית

אימצתי את הדרך של פרופ' עזרא מלמד ז"ל שבמילונו, בסילוק שגיאות ברורות. לבינוני רבים, קיימתי את הסופית בחיריק. בכל מקום שיש תיעוד על ניקוד במילון לארמית יהודית בבליית של פרופ' מיכאל סוקולוף, הלכתי אחריו. לא אימצתי את מסורת תימן במלואה כי, על פי המחקר (פרופ' מורג) היא משקפת מצב קריאה של סוף תקופת הגאונים, כאשר הארמית השתנתה עוד יותר, במיוחד בתחום הפועל והשימוש בדגשים.

לגבי שמות החכמים ושמות המקומות, הלכתי לרוב אחרי מסורת תימן. לקריאת המלים ממוצא לטיני או יווני, אימצתי את הקריאה האפשרית הקרובה ביותר למקור, על פי מילון יאסטרוב ועל פי ניקוד המשנה של ילון, ולפי מצב הגיית היוונית במאה הרביעית והחמישית.

בכתיב, סילקתי את אמות הקריאה בהברות הסגורות הבלתי מוטעמות.

הטקסט

הוא הטקסט שבדפוס וילנא, עם תיקונים קלים על פי הגהות הב"ח והגר"א, והעולה מגירסאות של כתב יד מינכן כאשר הדבר מתחייב, על פי רוב לפי ההמלצה שבמילון ע"צ מלמד.

העימוד

הטקסט מחולק לשורות, חלוקה המבליטה את מבנהו. הוא מפוסק על פי הפיסוק הנהוג היום. בגוף הטקסט, סימן הקריאה (!) משמש להבעת קושיא. בשית, לפקודה או להבעת התפעלות. אין שימוש במקף ארוך להפרדה בין נושא לנשוא. המירכאות משמשות לציון ציטוט פסוק, מובאה אחרת או מילה מובלטת ברצף הטקסט, וגם לציון הדיבור הישיר בדו-שיח אמיתי. במשא ומתן התלמודי, החלוקה לשורות מספיקה כדי לציין את התחלפות דברי החכמים.

דברי התנאים, חוץ ממובאות קצרות ברצף דברי אמורא, מופיעים עם כניסה קטנה.
הפסוקים מופיעים כפי שהם בתנ"ך ולא לפי הכתיב שבתלמוד. כשהמשך הפסוק רמוז
בקיצור וגו', השלמתיו עד סוף העניין.